

Gabriel Stan: Oglinzi secrete,

Brașov, Editura Kron-Art, 2010

La final de an 2010, Editura Kron-Art *îmbie* spre lectura volumului *Oglinzi secrete*, sub semnătura artistului plastic Gabriel Stan. Și n-am folosit întâmplător un verb cu referent gastro-nomic, întrucât lucrarea e de la prima la ultima copertă o „delicatesă” de paratextualitate; o carte cu adevărat *frumoasă*, mai simplu spus. Concepută ca un triptic (*Argument pentru oglinzi secrete, Oglinzi secrete, Esențe trunchiate în doze semiotice de arheologie spirituală*), lucrarea – doar aparent eterogenă – manifestă o unitate de profunzime care ține de sinestezia autentică: „Doar pictura, muzica bună și poezia adevărată pot face curat în sufletul omului”. Demersul cathartic al autorului se vrea totodată o invitație în „biblioteca secretă”, în „Troia de unde/ soarele nu mai răspunde” într-un sublunar oniric evocându-i pe Nerval sau Lautréamont. Iluzia referențială, baletul magic dintre realitate și ficțiune, dezvăluirea aceluși „dincolo de lume” enigmatic – iată tot atâtea atribute ale oglinzii, dar nu orice oglindă, ci una *secretă*, aș îndrăzni să spun ezoterică, în care îți trebuie o mare doză de curaj sau dimpotrivă, candoare (vezi dedicația de pe pagina de gardă) pentru a te privi. Punctul de pornire e, desigur, unul liric („Drumul oricărei arte începe cu poesis-ul”), dar punctul terminus e doar bănuț, întrucât ascensiunea spirituală, odiseea transcendentului nu se sfârșesc niciodată. Mai mult, ele nici nu se supun regulilor rațiunii, care – observă autorul – oglindesc de cele mai multe ori prostia și răutatea, în vreme ce în eternitate „Nu este ucis cel care este omorât și nici nu ucide cel care crede că omorâ”. Logosul nu o poate seduce pe zeiță, pentru că ea este, în realitate, „stăpâna cuvintelor dătătoare de putere”. Omul e condamnat la o atroce nostalgie, având inima drept „centrul tainelor lumii”, și tinzând permanent, într-un soi de telescopare spirituală, către absolutul din spatele oglinzii – metaforă („Nimic nu este dincolo de tine/ Și nimeni din uitare nu revine”; sau, mai limpede: „De fiecare dată când / Închid ochii și te văd toată .../ de fiecare dată”). Eternitate și efemeritate, aici și acolo, „Închise ecouri regale/ În corsetul de gânduri banale” – toate converg spre punctul de fugă al CĂRȚII cu autor necunoscut și imposibil de cunoscut, același care a ucis balaurul și pe care „bacantele l-au vrăjit cu șarpele magic”. E ceva de pictură flamandă în paginile cărții, o penumbră semantică (*per speculum in aenigmate*) care se

cere contemplată, nu explicată: „Dincolo de timp/ Și dincolo de lume/ Este oglinda din visul gândului tău”. În același timp, ca artefact estetic *Oglinzi secrete* e demnă de elogiu. Paratextualitatea opulentă, dar nu ostentativă (ilustrații, corpuri de literă, bold-uri, efecte de oglindă gen DON/ NOD etc.) se asociază cu muzicalitatea aliterației („Noi doi în noian de troiene printre poiene”) și, deseori, cu performanța stilistică veritabilă („Parfumul subtil ce mă înlănțuie de tine tiptil”, „Doar atunci poți pleca la subțioară/ Cu un vis de soțioară”, „Respirația din urmă/ m-a legat definitiv/ ca pe un verb de adjectiv”).

O mențiune specială se cuvine *Esențelor trunchiate*, un post-scriptum în proză care se constituie într-un excurs de arheologie lingvistică și simbolică purtând drept motto o notație din *Istoria Daciei* a lui Dionisie Fotino. Iată ce scria acest grec la 1818 (suspiciunea de protocronism, în acest caz, e evident inconsistentă): „Românii în genere sunt înalți la statură, bine făcuți, frumoși la figură, cu multă inteligență și cu constituție sănătoasă... Ei sunt oameni foarte buni, liniștiți, supuși și războinici virtuozși”. Dacă e adevărată observația lui Nicolae Iorga că „românii au produs atâta istorie că nu au mai avut timpul necesar să o consemneze”, rezultă că prudența autorului, de a-și sprijini supozițiile pe referințe istoriografice bizantine, rusești, bulgărești, sârbești sau ungurești e pe deplin justificată. Desigur, zona investigată e una atât de arhaică, încât analiza nu se poate efectua decât la nivelul mentalităților prezumate și al simbolurilor evidente; dar demonstrația nu e mai puțin seducătoare. Căciularii (*cauconi*, în terminologia homerică și post-homerică), lupul, dragonul (standardul dacic), călărețul trac – iată doar câteva vestigii semnificative ale unui *illo tempore* mustind de o sacralitate primitivă, cu atât mai atrăgătoare din perspectiva profan-tehnicizată de azi. Concluziile acestui ultim capitol îți redau optimismul într-o vreme în care calitatea de român autentic a început să semene tot mai mult a delict.

Într-un moment de astrală inspirație, Mallarmé a intuit că „Universul a fost creat ca să devină o carte frumoasă”. Una dintre acele posibile cărți e și *Oglinzi secrete* a lui Gabriel Stan. Asupra căreia nu vom mai zăbovi, pentru a nu vă priva de plăcerea lecturii.